

Povijest odvjetništva u Hrvatskoj i ugovor o odvjetničkim uslugama u suvremenom pravu

Bartulović, Željko; Belanić, Loris

Source / Izvornik: **Pravo i usluge, 2012, 511 - 536**

Book chapter / Poglavlje u knjizi

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:763386>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-03**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VIII

МАЈСКО
САВЕТОВАЊЕ

ПРАВО И УСЛУГЕ

УРЕДНИК:
Миодраг Мићовић

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Крагујевац
2012.

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
Институт за правне и друштвене науке

ПРАВО И УСЛУГЕ

Уредник
МИОДРАГ МИЋОВИЋ

Крагујевац
2012.

ПРАВО И УСЛУГЕ

Зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 3. маја 2012. године, на Правном факултету у Крагујевцу у организацији Института за правне и друштвене науке Правног факултета Универзитета у Крагујевцу.

Међународни научни одбор Мајског саветовања:

Проф. др Мирослав Миловић, Филозофски факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Данче Манолева-Митровска, Правни факултет "Јустинијан I", Универзитета "Кирил и Методије" Скопље; Проф. др Миха Јухарт, Правни факултет Универзитета у Љубљани; Проф. др Хрвоје Качер, Правни факултет Свеучилишта у Сплиту; Проф. др Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета "Џемал Биједић" у Мостару; Проф. др Снежана Миладиновић, Правни факултет Универзитета Црне Горе; Проф. др Миодраг Мићовић, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ИЗДАВАЧ: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу
Институт за правне и друштвене науке
Јована Цвијића 1, 34000 Крагујевац
телефон: (034) 306 513, 306 504
телефакс: (034) 306 540
е-пошта: faculty@jura.kg.ac.rs
веб: <http://.jura.kg.ac.rs>

РЕЦЕНЗЕНТИ Проф. др Данче Манолева Митровска
Проф. др Миха Јухарт
Проф. др Хрвоје Качер

ЗА ИЗДАВАЧА: Проф. др Предраг Ч. Стојановић

УРЕДНИК: Проф. др Миодраг Мићовић

ШТАМПА: Кварк, Краљево

ТИРАЖ: 200 примерака

ISBN 978-86-7623-034-1

Штампање Зборника подржало Министарство просвете и науке Републике Србије

САДРЖАЈ

Начелна разматрања о услугама

1. Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Бразилија ИЗАЗОВИ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ: ПРАВНЕ ИДЕЈЕ, ИНСТИТУЦИЈЕ И ПРАВНА ЕДУКАЦИЈА	3
2. Проф. др Миодраг Мићовић, Правни факултет Крагујевац СЛОБОДА ПРИСТУПА И ПРУЖАЊА УСЛУГА	13
3. Проф. др Слободан И. Панов, Правни факултет Београд ВАСПИТАЊЕ И УСЛУЖНО ПРАВО	23
4. Проф. др Снежана Миладиновић, Правни факултет Подгорица УГОВОР О ПРУЖАЊУ УСЛУГА У ОДРЕДБАМА ЗАЈЕДНИЧКОГ РЕФЕРЕНТНОГ ОКВИРА ЗА ПРИВАТНО ПРАВО	39
5. Иван Тот, Економски факултет Загреб ШТО ЈЕ ТО УГОВОР О УСЛУГАМА (У ХРВАТСКОМ ПРАВУ)?.....	53
6. Јелена Савић, Правни факултет Крагујевац ПРАВО ПОТРОШАЧА НА ОБАВЕШТЕНОСТ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА РЕКЛАМУ КАО НАЧИН ИНФОРМИСАЊА	65

Прометно-пословне услуге

1. Проф. др Иванка Спасић, Привредна академија Нови Сад ОПЕРАТИВНИ <i>LEASING</i> - ОБЛИК <i>LEASING</i> ПОСЛА У УСЛУЖНОЈ ДЕЛАТНОСТИ	83
2. Доц. др Маријана Дукић Мијатовић, Привредна академија Нови Сад Мр Сања Гонгета, Велеучилиште Вуковар ЕКОНОМСКИ И ПРАВНИ АСПЕКТИ УГОВОРА О ЛИЗИНГУ	99
3. Доц. др Синиша Варга, Правни факултет Крагујевац УГОВОР О ГРАЂЕЊУ	111
4. Доц. др Срђан Никезић, Природноматематички факултет Крагујевац СИСТЕМ ФУНКЦИОНИСАЊА МАЛОПРОДАЈЕ И ВЕЛЕПРОДАЈЕ У УСЛОВИМА КОНКУРЕНТНОГ ОКРУЖЕЊА	127

Финансијске услуге

1. Проф. др Дијана Марковић-Бајаловић, Правни факултет Инсточно Сарајево ЗАШТИТА КОРИСНИКА ФИНАНСИСКИХ УСЛУГА	157
2. Проф. др Данче Манолева - Митровска, Правни факултет Скопље Мр Владимир Митревски, асистент, Правни факултет Штип, ДИРЕКТИВЕ ЕУ О ПОСРЕДОВАЊУ У ОСИГУРАЊУ	175
3. Проф. др Предраг Стојановић, Правни факултет Крагујевац УСЛУГЕ РАЗВОЈНИХ БАНАКА	187

II

4. Проф. др Свето Пурић, Правни факултет Крагујевац ЧЛАНОВИ БЕОГРАДСКЕ БЕРЗЕ У УСЛУЗИ ПРУЖАОЦА УСЛУГА ЕЛЕКТРОНСКОГ ТРГОВАЊА ХАРТИЈАМА ОД ВРЕДНОСТИ	223
5. Доц. др Јасмина Лабудовић-Станковић, Правни факултет Крагујевац ЈЕДИНСТВЕНО ТРЖИШТЕ И ПАН-ЕВРОПСКИ ПЕНЗИЈСКИ ФОНДОВИ	237
6. Проф. др Мирјана Кнежевић, Економски факултет Крагујевац Жаклина Спалевић, студент докторских студија ЕЛЕКТРОНСКИ АКРЕДИТИВИ У ПОСЛОВАЊУ БАНАКА У СРБИЈИ	255
7. Јован Вујичић, Правни факултет Крагујевац ГАРАНЦИЈЕ НА ПОЗИВ ПРЕМА ЈЕДНООБРАЗНИМ ПРАВИЛИМА ИЗ 2010. ГОДИНЕ: ПОЈАМ И ЕЛЕМЕНТИ	271

Туризам

1. Проф. др Срећко Јелинић, Правни факултет Осиек ИНДУСТРИЈА УСЛУГА И ПРАВНА РЕГУЛАТИВА С ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА УСЛУГЕ У ТУРИЗМУ	291
2. Проф. др Драган Вујисић, Правни факултет Крагујевац УГОВОР О ОРГАНИЗОВАЊУ ПУТОВАЊА - ОБАВЕЗЕ ОРГАНИЗАТОРА ПУТОВАЊА И ПУТНИКА	303
3. Проф. др Илија Зиндовић, Привредна академија Нови Сад ПОВРЕДА УГОВОРА О ОРГАНИЗОВАЊУ ПУТОВАЊА И ОДГОВОРНОСТ ЗА НЕМАТЕРИЈАЛНУ ШТЕТУ	317
4. Андреј Мићовић, Факултет за хотелијерство и туризам ПРАВНИ ОКВИР ЗАШТИТЕ ПОТРОШАЧА И ТАЈМ ШЕРИНГ	331

Спорт

1. Проф. др Хрвоје Качер, Правни факултет Сплит Борис Иванчић, адвокат ЈЕДАН АСПЕКТ ОДГОВОРНОСТИ ИЗ ПОДРУЧЈА УСЛУГА - ДА ЛИ ЈЕ ЗАКОНОДАВАЦ ПРАВНО ОДГОВОРАН АКО ДОНЕСЕ ЛОШ ПРОПИС	349
2. Проф. др Ненад Ђурђевић, Правни факултет Крагујевац УГОВОРИ ИЗМЕЂУ СПОРТИСТА АМАТЕРА И СПОРТСКИХ КЛУБОВА ПРЕМА ЗАКОНУ О СПОРТУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	365

Услуге од општег интереса

1. Проф. др Радоје Брковић, Правни факултет Крагујевац ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ПОСРЕДОВАЊА У ЗАПОШЉАВАЊУ ОД СТРАНЕ ЈАВНИХ СЛУЖБИ	399
---	-----

2. Проф. др Драган Батављевић, Правни факултет Крагујевац УСЛУГЕ ПОШТЕ СРБИЈЕ - ЗНАЧАЈАН СЕГМЕНТ УСЛУЖНОГ ПРАВА САВРЕМЕНОГ ДОБА	409
3. Др Бојан Урдаревић, Правни факултет Крагујевац ЗАКОНСКО УРЕЂЕЊЕ ВОЛОНТИРАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	427
4. Доц. др Срђан Владетић, Правни факултет Крагујевац ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА У СТАРОМ РИМУ	439
5. Проф. др Слободан Сворцан, Правни факултет Крагујевац УСЛУГЕ ВЕЗАНЕ ЗА ЧИСТОЋУ У ФУНКЦИЈИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	447
6. Мр Јелена Вучковић, Правни факултет Крагујевац ЕКОЛОШКЕ УСЛУГЕ И ЛОКАЛНА САМОУПРАВА	455
7. Мр Весна Б. Аћић, „Електрoкрајина“, Бања Лука ПРАВНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗАШТИТЕ ПРАВА НА ЗДРАВУ ЖИВОТНУ СРЕДИНУ ПРИ ПРОИЗВОДЊИ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ КАО РОБЕ ЗА ТРЖИШТЕ	471
8. Бланка Иванчић-Качер, Поморски факултет Сплит „НИКАД НЕ РЕЦИ НИКАД“ ИЛИ ЈОШ ЈЕДАН СЛУЧАЈ ОДШТЕТНЕ ОДГОВОРНОСТИ ДАВАТЕЉА УСЛУГА	495

Интелектуална својина и услуге

1. Проф. др Жељко Бартуловић, Др Лорис Беланић, Правни факултет Ријека ПОВЈЕСТ ОДВЈЕТНИШТВА У ХРВАТСКОЈ И УГОВОР О ОДВЈЕТНИЧКИМ УСЛУГАМА У СУВРЕМЕНОМ ПРАВУ	511
2. Мр Јована Пушац, Правни факултет Бањалука ПРАВНА ПРИРОДА УГОВОРА ИЗМЕЂУ АДВОКАТА И КЛИЈЕНТА	537
3. Проф. др Божин Влашковић, Правни факултет Крагујевац ИНДИВИДУАЛНОСТ ИНДУСТРИЈСКОГ ДИЗАЈНА	559
4. Милена Галетин, Неда Распоповић, Универзитет Educons Сремска Каменица ПРАВО И МОДНА ИНДУСТРИЈА	573
5. Проф. др Зоран Миладиновић, Правни факултет Крагујевац УГОВОР О ИЗРАДИ ФИЛМСКОГ ДЕЛА.....	583
6. Доц. др Милан Палевић, Правни факултет Крагујевац МЕНАЏМЕНТ ТАЛЕНТИМА КАО ВИД ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ УСЛУГЕ - НОВИ КОЦЕПТИ	601
7. Доц. др Мирослав Милосављевић ПОСЛОВНА ТАЈНА У УСЛУГАМА И ЊЕНА ЗАШТИТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	617

Здравство и социјална заштита

1. Др Хајрија Мујовић-Зорнић, Институт друштвених наука, Београд
ЗДРАВСТВЕНЕ УСЛУГЕ ИЗ УГЛА
МЕДИЦИНСКО-ПРАВНИХ РАЗМАТРАЊА 639
2. Проф. др Емилија Станковић, Правни факултет Крагујевац
ЗАКОНИ И ФАРМАЦИЈА - ОД ЗАЧЕТАКА ДО ДАНАС 665
3. Проф. др Драгица Живојиновић, Правни факултет Крагујевац
ИСТОРИСКИ РАЗВОЈ И МЕЂУНАРОДНА РЕГУЛАТИВА
КЛИНИЧКИХ ИСПИТИВАЊА КОЈА СЕ ИЗВОДЕ НА ЉУДИМА 677
4. Тамара Ђурђић, Правни факултет Крагујевац
ОДГОВОРНОСТ ЛЕКАРА ЗА ШТЕТУ УЗРОКОВАНУ
ЛЕКАРСКИМ УСЛУГАМА 699
5. Мр Вељко Влашковић, Правни факултет Крагујевац
УСЛУГА ХРАНИТЕЉАСТВА И ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ
РОДИТЕЉА ДЕТЕТА 713

Управа

1. Проф. др Невенка Бачанин, Правни факултет Крагујевац
НОТАРИЈАТ НА ПОДРУЧЈУ РАНИЈЕ
ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ДРЖАВЕ 733
2. Др Зоран Јовановић, Правни факултет Крагујевац
ЕЛЕКТРОНСКА УПРАВА - ПУТ КА УСЛУЖНОЈ УПРАВИ 745

Образовање

1. Проф. др Срђан Ђорђевић, Правни факултет Крагујевац
УСЛУГА ВИСОКОШКОЛСКОГ ОБРАЗОВАЊА
И ЛИЦА СА ХЕНДИКЕПОМ 759
2. Др. Дејан Матић, Правни факултет Крагујевац
КАРАКТЕР УСЛУЖНЕ ДЕЛАТНОСТИ У ОБЛАСТИ
ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА 777

Заштита права корисника услуга

1. Проф. др Гордана Станковић, Правни факултет Ниш
ПОСЕБАН ИЗВРШНИ ПОСТУПАК ЗА НАМИРЕЊЕ
ПОТРАЖИВАЊА ПО ОСНОВУ КОМУНАЛНИХ УСЛУГА 789
2. Проф. др Чедомир Љубојевић, Проф. др Гордана Љубојевић,
Мр Нина Максимовић, Висока школа модерног бизниса, Београд
ЕТИЧКИ И ПРАВНИ АСПЕКТИ ЗАШТИТЕ ПОТРОШАЧА 805
3. Проф. др Милена Петровић, Правни факултет Крагујевац
МЕЂУНАРОДНА НАДЛЕЖНОСТ СРПСКОГ ПРАВОСУЂА
ЗА ПОТРОШАЧКЕ СПОРОВЕ 827

4. Др Звонимир Јелинић, Правни факултет Осиек ПРОЦЕСНОПРАВНИ АСПЕКТИ КОЛЕКТИВНЕ ЗАШТИТЕ ПРАВА КОРИСНИКА ФИНАНСИЈСКИХ УСЛУГА – КРЕДИТНИХ ДУЖНИКА НОВА ИСКУСТВА ИЗ РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ	839
5. Проф. др Мирослав Врховшек, Доц. др Владимир Козар Привредна академија Нови Сад СУДСКА ЗАШТИТА СУБЈЕКТИВНИХ ПРАВА ИЗ РАДНОГ ОДНОСА ПО НОВОМ ЗАКОНУ О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ	857
6. Јелена Миленковић, ФЕППС, Нови Сад УПОРЕДНОПРАВНА АНАЛИЗА ПРУЖАЊА УСЛУГА ПРАВНЕ ПОМОЋИ У ГРАЂАНСКОМ СУДСКОМ ПОСТУПКУ И ОБАВЕЗА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	883

Услуге и друга са њима повезана питања

1. Проф. др Душко Медић, Факултет правних наука Бања Лука ЗАЛОЖНО ПРАВО КАО СРЕДСТВО ОБЕЗБЈЕЂЕЊА КРЕДИТНИХ УСЛУГА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	905
2. Доц др Нина Планојевић, Правни факултет Крагујевац РАСПОДЕЛА ТРОШКОВА ОДРЖАВАЊА СТАМБЕНИХ ЗГРАДА (Ш ДЕО).....	923
3. Доц. др Снежана Стојановић, Правни факултет Крагујевац ПОРЕСКИ ТРЕТМАН УСЛУГА ИЗМЕЂУ ПОВЕЗАНИХ КОМПАНИЈА	937
4. Миливоје Лапчевић, Правни факултет Крагујевац ДИВЕРЗИТЕТ ПОРЕСКИХ ОБВЕЗНИКА У ОБЛАСТИ УСЛУГА И СПЕЦИФИЧНИ ПРОБЛЕМИ ОПОРЕЗИВАЊА ДОХОТКА	947
5. Милан Рапајић, Правни факултет Крагујевац ЈАВНА ДОБРА И УСЛУГЕ ПРОЈЕКТНОГ ФИНАНСИРАЊА	961

CONTENT

General Considerations on Services

1. Marcus Faro de Castro, Ph.D., Faculty of Law Brasilia	
CHALLENGES POSED BY GLOBALIZATION:	
LEGAL IDEAS, INSTITUTIONS AND LEGAL EDUCATION	3
2. Miodrag Mićović, Ph.D., Faculty of Law, Kragujevac	
FREEDOM OF ACCESS AND PROVISION OF SERVICES	13
3. Slobodan I. Panov, Ph.D., Faculty of Law Belgrade	
EDUCATION AND THE SERVICE LAW	23
4. Snežana Miladinović, Ph.D., Faculty of Law Podgorica	
SERVICE CONTRACTS IN THE PROVISIONS	
OF THE DRAFT - COMMON FRAME OF REFERENCE	
FOR EUROPEAN PRIVATE LAW - DCFR	39
5. Ivan Tot, Faculty of Economics Zagreb	
WHAT IS A CONTRACT FOR SERVICES (IN CROATIAN LAW)?	53
5. Jelena Savić, Faculty of Law Kragujevac	
THE CONSUMERS RIGHT ON INFORMATION	
WITH SPECIAL REVIEW ON THE ADVERTISEMENT	
AS A WAY OF INFORMATION	65

Turnover of services

1. Ivanka Spasić, Ph.D., Business Academy Novi Sad	
OPERATING LEASING – TYPE OF LEASING	
IN THE DOMAIN OF SERVICES	83
2. Marijana Dukić-Mijatović, Ph.D., Business Academy Novi Sad	
Sanja Gongeta, LL.M., Polytechnic "Lavoslav Ruzicka" Vukovar	
THE ECONOMIC AND LEGAL ASPECTS	
OF LEASING CONTRACTS	99
3. Siniša Varga, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac	
THE CONSTRUCTION CONTRACT	111
4. Srđan Nikezić, Ph.D., Faculty of Science Kragujevac	
SYSTEM OPERATION RETAIL AND WHOLESALE IN TERMS	
OF A COMPETITIVE ENVIRONMENT	127

Financial services

1. Dijana Marković-Bajalović, Ph.D., Faculty of Law East Sarajevo	
PROTECTION OF USERS OF FINANCIAL SERVICES	157
2. Danče Manoleva-Mitrovska, Ph.D., Law faculty Skoplje	
Vladimir Mitrevski LL.M., Law faculty Štip	
EU DIRECTIVES ON INSURANCE MEDIATION	175

3. Predrag Stojanović, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac SERVICES OF DEVELOPMENT BANKS	187
4. Sveto Purić, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac MEMBERS OF BSE IN PROVIDERS OF ELECTRONIC TRADING IN SECURITIES	223
5. Jasmina Labudović Stanković, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac THE SINGLE MARKET AND PAN-EUROPEAN PENSION FUNDS	237
6. Mirjana Knežević, Ph.D., Faculty of Economics Kragujevac Žaklina Spalević, student Ph.D, studies ELECTRONIC LETTERS OF CREDIT IN BANK OPERATIONS IN SERBIA	255
7. Jovan Vujičić, Faculty of Law Kragujevac DEMAND GUARANTEES UNDER UNIFORM RULES FOR DEMAND GUARANTEES:DEFINITION AND ELEMENTS	271

Tourism

1. Srećko Jelinić, Ph.D., Faculty of Law Osijek INDUSTRY OF SERVICES AND LEGAL REGULATION WITH SPECIAL EMPHASIS ON TOURISM SERVICES	293
2. Dragan Vujisić, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac AGREEMENT ON TRAVEL ORGANIZATION – LIABILITIES OF ORGANIZERS OF THE TRAVEL AND PASSENGERS	305
3. Ilija Zindović Ph.D., Business Academy Novi Sad VIOLATION OF THE ORGANIZATION OF TRAVEL AND LIABILITY FOR CONSEQUENTIAL DAMAGES	319
4. Andrej Mićović, Faculty of Hospitality and Tourism Vrnjačka Banja LEGAL FRAMEWORK FOR CONSUMER PROTECTION AND TIME SHARING	333

Sport

1. Hrvoje Kačer, Ph.D., Faculty of Law Split Boris Ivančić, Lawyer ONE ASPECT OF RESPONSIBILITY IN THE FIELD OF SERVICES – IS THE LEGISLATOR LEGALLY RESPONSIBLE IF IT MAKES BAD REGULATION	351
2. Nenad Đurđević, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac THE CONTRACT BETWEEN AMATEUR PLAYERS AND SPORT CLUBS ACCORDING TO THE LAW ON SPORT OF THE REPUBLIC OF SERBIA	367

VIII

Services of general interest

1. Radoje Brković, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac THE PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE AND MEDIATION IN EMPLOYMENT	401
2. Dragan Bataveljić, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac SERVICES OF SERBIAN POST - A SIGNIFICANT SEGMENT SERVICE RIGHTS OF MODERN AGE	411
3. Bojan Urdarević, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac LEGAL FRAMEWORK OF VOLUNTEERING IN REPUBLIC OF SERBIA	429
4. Srđan Vladetić, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac WATER SUPPLY AND SEWERAGE SYSTEMS IN THE ANCIENT ROME	441
5. Slobodan Svorcan, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac SERVICES RELATED TO CLEANLINESS AS THE FUNCTION OF ENVIRONMENT PROTECTION	449
6. Jelena Vučković, LL.M., Faculty of Law Kragujevac ENVIRONMENTAL SERVICES AND LOCAL GOVERNMENT	
7. Vesna Ačić, LL.M., Elektrokrajina, Banja Luka LEGAL INSTRUMENTS IN THE PROTECTION OF THE RIGHTS TO A HEALTHY ENVIRONMENT IN PRODUCTION OF ELECTRIC ENERGY AS COMMODITIES FOR THE MARKET	457
8. Blanka Ivančić-Kačer, Faculty Maritime Studies Split "NEVER SAY NEVER," OR ANOTHER CASE OF SERVICE PROVIDER'S COMPENSATION RESPONSIBILITY	497

Intellectual property and services

1. Željko Bartulović, Ph.D., Loris Belanić, Ph.D., Faculty of Law Rijeka THE HISTORY OF THE LAWYER PROFESSION IN CROATIA AND THE CONTRACT OF THE LAWYER'S SERVICES IN THE CONTEMPORARY LAW	513
2. Jovana Pušac, LL.M., Faculty of Law Banjaluka LEGAL NATURE OF A CONTRACT BETWEEN AN ADVOCATE AND A CLIENT	539
3. Božin Vlašković, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac INDIVIDUALITY OF THE INDUSTRIAL DESIGN	561
4. Milena Galetin, Neda Raspopović, Educons University, Sremska Kamenica LAW AND FASHION INDUSTRY	575
5. Zoran Miladinović, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac FILM PRODUCTION CONTRACT	585
6. Milan Palević, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac TALENT MANAGEMENT AS AN ASPECT OF INTELLECTUAL	

SERVICE – NEW CONCEPT	603
7. Miroslav Milosavljević , Ph.D., Faculty of Legal and Business Studies "Dr. Lazar Vrkatić" Novi Sad	
CONFIDENTIALITY AND ITS SERVICES IN PROTECTION IN SERBIA	619

Health care and social protection

1. Hajrija Mujović-Zornić, Ph.D., Institute of Social Sciences Belgrade HEALTH SERVICES FROM THE PERSPECTIVE OF MEDICO-LEGAL CONSIDERATION	641
2. Emilija Stanković, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac LAWS AND PHARMACY - FROM THE BEGINNING TO MODERN TIMES	667
3. Dragica Živojinović, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac HISTORICAL DEVELOPMENT AND INTERNATIONAL REGULATIONS OF CLINICAL RESEARCH INVOLVING HUMAN SUBJECT	679
4. Tamara Đurđić, Faculty of Law Kragujevac PHYSICIAN RESPONSIBILITY FOR DAMAGE CAUSED BY MEDICAL SERVICES	701
5. Veljko Vlašković, LL.M., Faculty of Law Kragujevac FOSTER CARE SERVICE AND THE LEGAL STATUS OF PARENTS ...	715

Administration

1. Nevenka Bačanin, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac PUBLIC NOTARIES IN THE REGION OF FORMER YUGOSLAVIA	735
2. Zoran Jovanović, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac E-GOVERNMENT – A WAY TO MORE EFFICIENT AND HELPFUL ADMINISTRATION	747

Education

1. Srđan Đorđević, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac THE SERVICE OF HIGHER EDUCATION AND PERSONS WITH DISABILITIES	761
2. Dejan Matić, LL.M., Faculty of Law Kragujevac THE CHARACTER OF SERVICE ACTIVITIES IN HIGHER	779

Protection of service user' rights

1. Gordana Stanković, Ph.D., Faculty of Law Niš A SPECIAL KIND OF ENFORCEMENT PROCEEDINGS FOR SETTLEMENT OF CLAIMS FOR UTILITIES	791
--	-----

2. Čedomir Ljubojević, Ph.D., Godrana Ljubojević, Ph.D., Nina Maksimović, LL.M., Modern Business School Belgrade ETHICAL AND LEGAL ASPECTS OF CONSUMER PROTECTION	807
3. Milena Petrović, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac INTERNATIONAL JURISDICTION OVER CONSUMER CONTRACTS IN SERBIA	829
4. Zvonimir Jelinić, Ph.D., Faculty of Law Osijek DIFFERENT PROCEDURAL WAYS OF COLLECTIVE PROTECTION OF THE RIGHTS OF FINANCIAL SERVICES USERS - CASE OF CROATIA	841
5. Miroslav Vrhovšek, Ph.D., Vladimir Kozar, Ph.D., Business Academy, Novi Sad JUDICIAL PROTECTION OF SUBJECTIVE RIGHTS ARISING FROM LABOUR RELATIONS ACCORDING TO THE NEW LAW ON CIVIL PROCEDURE	859
6. Jelena Milenković, Faculty of European Legal and Political Studies, Novi Sad COMPARATIVE ANALYSIS OF LEGAL AID SERVICES PROVIDERS IN CIVIL MATTERS AND LEGAL OBLIGATION OF THE REPUBLIC OF SERBIA	885

Services and other related issues

1. Duško Medić, Ph.D., Faculty of Law, Paneuropean University „Apeiron“ Banja Luka PLEDGE LAW AS A SECURITY INSTRUMENT IN REPUBLIKA SRPSKA	907
2. Nina Planojević, Ph.D., Faculty of Kragujevac DISTRIBUTION OF COSTS OF THE APARTMENT BUILDINGS MAINTENANCE (PART III)	925
3. Snežana Stojanović, Ph.D., Faculty of Law Kragujevac TAX TREATMENT OF SERVICES BETWEEN RELATED COMPANIES	939
4. Milivoje Lapčević, Faculty of Law Kragujevac DIVERSITY OF OBJECTS IN TAX SERVICES AND SPECIFIC PROBLEMS OF TAXATION OF INCOME	949
5. Milan Rapajić, Faculty of Law Kragujevac PUBLIC GOODS AND SERVICES OF PROJECT FINANCE	963

*Др Жељко Бартуловић, ванредни професор
Др Лорис Беланић, знанствени сарадник
Правног факултета Свеучилишта у Ријеци*

УДК: 347.965:347.44(497.12)

ПОВИЈЕСТ ОДВЈЕТНИШТВА У ХРВАТскоЈ И УГОВОР О ОДВЈЕТНИЧКИМ УСЛУГАМА У СУВРЕМЕНОМ ПРАВУ

Резиме

У првом дјелу рада говори се о повијесном развоју одвјетништва на подручју Републике Хрватске. Даје се приказ уређења одвјетничке дјелатности у статутима приморских и далматинских градова. Циљ приказа повијесног развоја правног уређења одвјетништва је да се укаже како су некадашња уређења у својој основној идеји нашла мјесто и у позитивноправном уређењу одвјетништва. У другом дјелу рада говори се о уговору о одвјетничким услугама. То је специфичан уговор који потјече из уговора о налогу али се од њега уједно и разликује по својем садржају који је усмјерен на пружање послова правне помоћи. Посебно се обрађује склапање, права и обвезе уговорних страна те престанак уговора о одвјетничким услугама.

***Кључне ријечи:** одвјетништво, повијесни развој, статути, Хрватска, уговор, налог, одвјетничке услуге.*

1. Повијесни развој одвјетништва

1.1. Раздобље антике

Одвјетништво је јавна служба са сврхом пружања правне помоћи физичким и правним особама у остваривању њихових права. Настанак и развој одвјетништва везан је уз судски поступак и реторику.

У Атени је Солоновим реформама 594. г. пр. Кр. утемељен колегијални суд Хелијеја. У њој суде изабрани грађани у вијећима од 51, 101, 201, па до 2001. члана. Поступак пред вијећем увјетује да мање вјеште странке користе услуге говорника у сврху изношења својих ставова и увјеравања судског вијећа у њихову оправданост. Појавили су се *логографи*, који су састављали говоре за странке, али их, осим изнимно, нису могли заступати пред судом. Угледни Атенски грађани живјели су од прихода са земљишта, док се овакав облик зарађивања није сматрао особито часним, па су се њиме бавили углавном странци (*meteci*). Нешто је бољи положај *синегора*, рођака и

пријатеља који помажу странку без накнаде. Ипак, њихови искази углавном се не баве правно релевантним чињеницама. Из тог су раздобља сачувани примјери говора на суду, нпр. Антифонтове тетралогije (око 480. г. пр. Кр.).

У античком Риму разликовали су се говорници од правника. Говорници (*oratores*), особито патрицији помагали су окривљенима у казним споровима стјечући политички и друштвени углед (Катон, Цицерон). Правници (*advocates*), добри познаваатељи права, у приватноправним споровима савјетују странку или ораторе, али не пред судом. Развој сложеног састава римског права увјетовао је да у доба принципата и домината улога правника јача док говорници поступно нестају. Друштвени углед правника, иако наплаћују своје услуге, расте.

1.2. Одвјетништво у средњовјековним хрватским статутима

Цар Леополд донио је Одвјетнички статут 1694, који је Хрватски сабор озаконио за подручје Хрватске и Славоније. Међутим, далеко су занимљивији прописи статута приморских комуна. Они су необрађена ризницу података о одвјетништву у средњовјековној Хрватској. Навести ћемо прописе који покривају подручје најсличније данашњем одвјетништву. Неће се обрађивати функција комуналних одвјетника који су штитили интересе комуне, осим ако нису обављали и службу заступника правних интереса појединаца у судским поступцима. Због ограниченог простора споменути ћемо тек неке статуте.

1.2.1. Корчулански статут

Старија редакција статута потјече из 1271. Новија редакција садржи одредбе до почетка XV ст. Збирка реформација односи се на XIV и XV ст, а настала је најкасније 1455.¹

Према Старој редакцији кнез и Мало вијеће сваких 6 мјесеци бирају два одвјетника који штите права чланова комуне, али и странаца уз накнаду од једног великог денара по спору (Стара редакција, гл. 26. *О одвјетницима*). У прописима Нове редакције с почетка XV ст. уже тијело, Курија (састоји се од кнеза те три велика суца - *iudices maiores*) бира четири одвјетника. Износ награда од тада износи један грош по спору, а одвјетник је дужан вршити своју дужност до окончања спора. (Нова ред., 29. *О одвјетницима*).

Ако комунални одвјетник прими награду већу од предвиђене плаћа казну у двоструком износу примљенога од чега половина иде комуни, а друга пријавитељу. Дјело је потребно доказати с најмање два вјеродостојна свједока. Одвјетник се тада лишава службе у мандату за који је изабран. Забрана се

¹ Види: Корчулански статут, Статут града и отока Корчуле из 1214. год, Загреб – Корчула 1987, приредио Антун Цвитанић.

односи на спорове који се воде на Корчули. (Нова ред., 139. *Колико треба добити комунални одвјетник*).

Одредба је допуњена реформацијама донијетим у XIV и XV ст. Умјесто фиксног износа од једног гроша одвјетник добива накнаду овисно о вриједности спора. Ако је ријеч о вриједности до 3 либре добива 3 солида, а изнад тога 1 солид по сваком перперу. Награду одвјетника странке која је добила спор сноси противна страна (Реф., 108. *Награда одвјетника и заступника*).

Одвјетник не мора преузети заступање само онда ако је “с неким (од странака) у спору у другом и ближем ступњу крвног сродства” (Стара ред., 27. *О истоми*; Нова ред., 30).

Оптужени губи право на одвјетника ако се у заказаном року не појави на судској расправи “осим ако је (из) бољег рода. А ако је тко (тј. окривљеник) неразуман или луд, нека кнез или поткнез и његова Курија одлуче да ли ће му се дати одвјетник.” (Додатак старој ред., 3. *О року (за приступање) судској расправи*).

Странца може заступати само комунални одвјетник. За прекршај се плаћала казна од 25 перпера комуни. Но и он је могао бити “одвјетником страну у његовој присутности, али не (и) у одсутности под (пријетњом) споменуте казне.” (Нова ред., 123. *Ниједан Корчуланин не смије заступати странце*).

Одбијање заступања није било непознато што је статут забранио 1451: “Будући да корчулански комунални одвјетници каткада одбијају одвјетниковати... на штету права и правиче и на пропаст сиромашних особа... Изузетак чине само они који су протјерани или не могу имати одвјетника према одредбама... статута”. Прописана је казна од 5 перпера у корист комуне (Реф., 197. *Редовити одвјетници не могу ускратити заступање*).

1.2.2. Статут града Дубровника

Дубровачки статут потјече из 1272. када је комуна признавала млетачку власт.²

Врховни судски орган до 1358. био је Виши суд (*Curia maior, C. magna*), док је у споровима мање вриједности судио Нижи суд (*Curia minor*). Комунални одвјетници (*advocati communis*) заступали су имовинске интересе комуне. Од њих треба разликовати приватне одвјетнике (*advocati proprii*): одвјетнике Вишег суда (*advocati Magnae curiae*), те одвјетнике Нижег суда (*advocati Minoris curiae*). Чини се да у казним стварима, окривљеник није смио имати бранитеља.

² Види: Статут града Дубровника 1272, Дубровник 1990, с уводном студијом Анте Цвитанића.

Према пропису *Присега одвјетника који заступају у парницама пред господином кнезом и његовим суцима* (I, бц). одвјетник се бирао на годину дана, од Михоља до Михоља и полагао присегу: “*Ја, одвјетник дубровачки, присежем на света Божја еванђеља да ћу поштено, без хумбе и зле намисли бранити и заступати у парницама према обичајима нашега града оне који ме позову за одвјетника, и нећу помагати пријатељу, нити шкодити непријатељу на хумбен начин, осим што на суду нећу заступати брата, рођака, сестрића, зета или нећака, братовљева односно сестрина сина. И нећу пријеварно примати нити дати да други приме дарове, осим једног гроша по парници. И кад ме наш господин кнез или тко га буде замјењивао позове по гласнику или звоном Великог вијећа, доћи ћу ако не будем оправдано спријечен; а кад дођем дат ћу исправан савјет на част реченога господина кнеза или онога тко га буде замјењивао, као и на добробит наше домовине и пружит ћу помоћ реченом господину кнезу или ономе тко га буде замјењивао да се изврши правда. А ако речени наш кнез с вијећем судаца изнађе нов обичај или староме обичају нешто дода односно одузме, трудит ћу се да се проведе у дјело; и ако ми господин кнез или тко буде њега замјењивао заповједи да чувам тајну, чувам ћу је и подупират ћу сва права господина нашега кнеза и нећу му их преишутјети. И ако ми господин кнез претходно заповиједи да заступам Опћину против друге стране, заступат ћу Опћину у доброј вјери. И никоју кога будем заступао у парници нећу свјетовати нека се криво закуне или нека доведе лажна свједока или на било који начин почини какву пријевару...“.* Пропис забрањује одвјетницима да “*никаквим начином или домишљањем не могу нити смију примати штогод од некога или од неке, који односно која води парницу пред суцима, осим реченога гроша, нити с њима јести или пити*”.

У Малом судбеном вијећу бирала су се два одвјетника, “*један од њих нека је дужан водити парницу и бранити једну страну, а други другу...*” уз накнаду од пола гроша по парници. Они не смију одбити заступање и “*бранит ће по закону у свим парницама у којима буду именовани за одвјетнике, те неће одобравати да тко положи криву присегу или нетко доведе лажне свједоке.*” (VIII, 5. *Одвјетници Малог судбеног двора*) Одвјетници Великог судбеног двора по спору добивају двоструко више, тј. накнаду до једног гроша (VIII, 13. *Што имају добити одвјетници*).

Године 1283. одређено је да “*сватко, без терета непрописних трошкова, може доћи до својих права, тако што се увијек изабире одвјетници Судбеног двора из редова најбољих и најуспјешнијих у граду*”. За заступање и савјетовање пред Судбеним двором може се примити до једног гроша по парници. Но одвјетништвом се могу бавити и друге особе, које ће добивати исти износ накнаде, о чему оне и њихове странке морају положити присегу. У противном особе које су дале и оне које су примиле износ већи од дозвољеног плаћају казну. Казна за одвјетника Судбеног двора износи 100 перпера у корист комуне и забрана обављања јавне службе. Казна за друге одвјетнике упола је мања, 50 перпера. Пријавитељ мора доказати дјело, идентитет му се чува у тајности, те

добива половицу износа казне. (VIII, 44. *Никому, ни одвјетнику ни другој особи нека није слободно примати ни за какву парницу више од једног гроша; казна за прекршитеље*).

Дубровчанима је забрањено заступање Славена: "...да се ниједан Дубровчанин не усуди наступити као бранитељ којег Славена или Славенке, како у Дубровнику пред господином кнезом те Великим и Малим судбеним двором, тако и на станку..., а његова ријеч у тој парници нека се сматра ништетном" уз казну од једног перпера у корист комуне (VI, 63. Одвјетници Славена). Други случај забране заступања потјече из године 1338., а последица је узврата на истовјетан поступак которске комуне. Прекршитељ је плаћао казну од 25 перпера, а одредба је имала привремени карактер, док которска комуна не опозове свој пропис (VIII, 86CDE Ниједан Дубровчанин не смије у Дубровнику заступати ниједног Которанина).

1.2.3. Пољички статут

Пољички статут није настао као јединствена цјелина. Првих 18 чланака вјеројатно настају између XIII ст. и 1322, друга редакција можда 1387, као вријеме треће редакције узима се 1440. Неке су измјене донијете 1475, а четврта редакција 1485. Прописи углавном потјечу из XV, ст, а они након чланка 112. из XVII и XVIII ст.³

Пољички статут разликује прокураторе као органе јавне власти, који прикупљају десетине те воде истрагу и туже починитеље разних протуправних дјела. Статут познаје и прокураторе који су парнични пуномоћници (заступници) странака. Друге спомиње чланак 6.: *"Када дође треће рочиште за одговарање и појави се онај којег позивају, мора онај који тужи изнијети због чега подноси тужбу. Ако се онај који одговара исприча прокуратором те рече: "Нема га овдје", или рече "Да нађем прокуратора! Не умијем сам говорити" - тада ће му се дати рок да нађе прокуратора и након трећег рочишта. Ако до тога рока нађе прокуратора, то ће овај говорити за њега. А ако га не нађе, нека говори сам..."*.

Слично одређује чланак 63.б: *"Пошто се сврше сва три позива, ако тко тражи рочиште за прокуратора, мора му се оно одобрити по закону до трећег рочишта. Кад се већ почне одговарати, слободно каже онај који је у посједу, или прокуратор мјесто њега: "О чему се ради и гдје је то, због чега ме оптужујеш?"... Чланак 72.б наводи да особа губи спор, осим ако се не ради о племеншћини (врста земљишта) или ако није ријеч о оправданом разлогу, ако се на трећем рочишту није појавио особно или његов прокуратор.*

Према неким тврдњама у Пољицама се бављење одвјетништвом није сматрало часним занимањем, али Статут то изричито не одређује: *"Постоји само тринаест узрока због којих отац може по савјести своје синове лишиити баштине: ... 10. кад се бави нечасним и понизујућим занатом којим се родитељ*

³ Види: Пољички статут, Сплит 1988. с уводном студијом Мирослава Пере.

није бавио, кад је на примјер глумац, то јест цаво, и слично...” (49.ц Закон о синовима и очевима).

1.2.4. Ластовски статут

Ластовски статут донијет је 1310, али само првих 30 глава и надопуњавао се до XVIII ст.⁴

Статут спомиње коморнике (*camerlengo*) који брину о интересима комуне и пријављују штете. Глава 68. *Комунални Вели Рат и забрана сјече шуме* из 1410. за пријавитеље назива “(комунални) одвјетници”. Они се такођер наводе и као *advocati* који пред Судбеним двором заступају комуноу.

Статут забрањује кнезовима, као највишим представницима свјетовне власти заступање пред судовима: “...ластовски кнезови...не могу никоме бити пуномоћници, представници или заступници... под (пријетњом) казне губитка службе и плаће тијеком 5 идућих година...” (гл. 142. односно 136. *Кнезови не могу бити заступници* из 1602).

Ластовски статут садржи занимљиво средњовјековно ограничење којим се свећенству забрањује одвјетниковање: “*К томе сјећамо се да смо вам писали па вам и овим писмом понављамо да нећемо да тамо на Ластову буде могуће прихватити ни саслушати одвјетника или заступника ни једног свећеника на свјетовном суду, осим у властитом спору тих попова или свећеника. Тако када који поп или свећеник дође на суд као нечији одвјетник или заступник, отјерајте га и немојте га саслушати и реците му нека иде у цркву и тамо обавља службу божју, јер се нитко тко се посветио Богу не мијеша у свјетовне послове.*” гл. 108. *Против свећеника*, можда из 1514).

1.2.5. Трогирски статут

Трогирски статут потјече из 1322.⁵

Одвјетници (*advocati*) су правни заступници приватника пред судом (куријом). Кнез са суцима и савјетницима изабире 6 одвјетника из реда трогирских грађана. Само они могу заступати странке у споровима мање вриједности, до 30 либара. У споровима веће вриједности, изнад 30 либара странка може за одвјетника изабрати било којег трогирског грађанина. Накнада за рад износи 20 денара у мањим споровима, а у већим 40 солида на сваких 100 либара, иначе плаћају казну од 10 венецијанских либара малих (књ. I, гл. 49. *О одвјетницима који могу заступати у споровима и о њиховој награди*). Одвјетници су се бирали на 3 мјесеца, а 1435. мандат је продужен на 6 мјесеци уз могућност реизбора (Реформације, књ. II, гл. 44. *Нека се одвјетници бирају на шест мјесеци*).

⁴ Види: Ластовски статут, Сплит 1994, с уводном студијом Антуна Цвитанића.

⁵ Види: Статут града Трогира, Сплит 1988, с уводном студијом Антуна Цвитанића.

Како се “одвјетникова награда чинила ниском” повишена је на 2 солида малих денара у спору вриједности до 10 либара, а изнад тога 40 солида на стотину (Реф., I, 24).

Странац није могао заступати странку пред трогирским судом (I, 49), а као странка могао је имати за заступника само неког од 6 изабраних одвјетника, иначе су све подузете радње ништаве (I, 51. *Коме је забрањено, а коме допуштено бити заступник*).

Странка, “мушкарац или која жена” поставља заступника јавном исправом или особном изјавом курији чији писар уписује податке о заступнику и опсегу пуномоћи (I, 52. *Како се могу поставити заступници осим јавном исправом*).

Статут изричито забрањује злоупотребу процесних овлашћења са стране одвјетника који о томе мора положити присегу: “...на света Божја еванђеља, дотакнувши Библију, да ће одвјетничку дужност обављати у доброј вјери без преваре или лукавства, да неће никако радити у прилог парнице ако поуздано знаде да она није основана, нити ће такођер истицати неки сувишан приговор или приговор у сврху одгађања или продужавања због којег би се парница могла отежавати и одлагати, и да неће на било који начин на суду тражити или захтијевати неку награду изнад прописане и да ће тај спор и правну ствар довести до краја брижљиво и у доброј вјери. (I, 50. *О заклетви одвјетника да неће истицати сувишне приговоре*).

О егици одвјетника говори одредба која одвјетницима комуне забрањује примање дарова од суграђана који имају спорове вриједније од 5 малих солида, “...тко поступи супротно, нека се лиши своје службе и нека заувјек буде на злу гласу.” (II, 67. *О кажњавању судца и других службеника који приме мито*).

Одвјетник мора спор окончати иако му је истекло вријеме на које је изабран за одвјетника (I, 50). Одвјетник, ако је уједно члан комуналног вијећа неће моћи судјеловати у њему ако ово одлучује о спору у којем он заступа. (I, 49).

Комуна је прописала тко се може бавити одвјетништвом. Реформацијом је звање придржано за круг угледнијих особа комуне, чланове Великог вијећа. (Реф., I, 24. *Нека одвјетници буду из Великог вијећа и како их ваља наградити*). Одређен је рок од мјесец дана од окончања спора у којем одвјетник може затражити накнаду од странке.

Када су се исте особе почеле наизмјенично бирати за одвјетнике комуне (*defenzore*) и одвјетнике приватних особа то је изричито забрањено у року од 6 мјесеци од престанка једне службе (Реф. I, 32 *Нека се дефензори (комуналних права) не бирају за одвјетнике и обратно*).

Изричито је забрањено одбијања службе одвјетника под пријетњом казне од 5 либара малих (Реф. I, 5. *Одвјетници не могу одбити (службу)*). Један од разлога одбијања службе било је уносно бављење приватном праксом што је комуна забранила уз казну од 10 либара малих: “...сваки племић тога града

може бити одвјетник, и зато... подоста оних који су изабрани одбијају прихват... знајући да могу бити одвјетници сваке особе... да су отклонивиши...преузимали одвјетниковање по својој вољи. Због тога многи сиромашнији људи који су оправдано имали судске спорове нису могли добити одвјетника, а то је противно свакој човјечности, правичности и правди...". Како не би долазило до таквих ситуација заступање пред судом придржано је искључиво за 6 одвјетника курије (Реф., II, 27. *Комуналници не могу одбити (службу)*).

1.2.6. Хварски статут

Прве три књиге Хварског статута састављене су 1331. по узору на Брачки статут из 1305, а четврта и пета књига 1453.⁶

Статут разликује заступника (*prokurator*) и одвјетника (*advocatus*). Велико вијеће из својих редова бира одвјетнике (*avogadore*). Комунални бранитељи (*defensores communis*) или одвјетници (*avogadores*) које Велико вијеће бира из својих редова заступају интересе комуне у споровима.

Законите заступнике странака у спору спомиње неколико прописа: *О позиву (пред суд) путем гласника или позивницом у свези с покретним стварима* (II, 1); *О позиву (пред суд) путем гласника или позивницом у свези с некретнинама* (II, 2) и *О приговору (код отуђења) некретнина* (II, 6). Странка *"може затражити рок за проналажење одвјетника, на нека му се тај одреди како се господину кнезу и његовим суцима буде учинило да је праведно"* (II, 2).

Накнада одвјетника овисна о вриједности спора одређена је 1412. или 1413. прописом *О награди одвјетника Курије коју исплаћују парничари односно странке* (V, 50). Она је за одвјетнике курије у споровима до 10 либара малих износила 4 солида, у споровима од 10 до 30 либара 1 солид по свакој либри малих денара, а изнад тога 6 малих денара по либри.

Одредба *О избјегавању пријевара (што их чине) гасталди животиња* (V, 48) из 1411. посебно штити странце јер одређује да се *"нитко не усуди бити одвјетник неком крадљивцу а против којег странца (под пријетњом) казне од десет малих либара."* Посебна заштита вјеројатно је одређена како би се страним трговцима зајамчила што већа сигурност, те их се тако привукло на подручје хварске комуне.

1.2.7. Шибенски статут

Статут Шибеника потјече из XIV ст, исправак из 1412, а садржи и касније реформације. Разликује се Велика курија (3, тј. 4 суца или ректора) која суди казнене предмете, од Мале курије или Курије за грађанске парнице (3 суца).

⁶ Види: Хварски статут, Сплит 1991, с уводном студијом Иве Касандрића.

Велико вијеће бира на три мјесеца два опћинска одвјетника (*advocatores, advocati*).⁷

Темељни пропис Шибенског статута о одвјетницима садржан је у књ. II, гл. 63. *О постављењу скрбника: "Будући да се особама које намјеравају у суду водити парницу често дешавају запреке због којих не могу судјеловати, одређујемо, у намјери да се корисно томе предусретне, да свака особа било којег сталежа или пола има пуну могућност одредити заступника, једног или више њих, у својим парницама и грађанским споровима, и што год се доврши с реченим заступником или заступницима или по заступнику самом, нека буде непобитно и ваљано и нека се одржава, и нека вриједи као да је учињено с господаром спора..."*

Постоје изузеци који појединцима онемогућавају да се појаве као заступници. Судац присеже да за вријеме своје службе неће бити заступник ни одвјетник (I, 47. *О присези судца Велике курије*). Нитко не може бити судца у спору у којем је био одвјетник или свједок. (II, 3. *О посебним случајевима када суци не могу судјеловати у суђењу*). Забрањено је да отац буде заступник у парници коју суди његов син и обрнуто. Иста забрањује примјењује се и на браћу. (II, 35. *О вршењу дужности одвјетника или тужитеља на суду*). Према II, 65. *Недорастао син не може бити заступник без очеве сугласности*, док II, 66. утврђује да је потребна *"законита доб"*, тј. 16 година старости.

Извршитељ опоруке постављен опоруком или одређен по курији може одредити једног или више заступника ако је то потребно за потребе вођења спора. (II, 69. *Извршитељи опоруке могу за себе поставити заступника у вођењу парнице*).

"...да се избјегну свађе и парничења међу грађанима" шибенски грађанин није могао бити заступник странцу, у противном плаћао је казну комуни у висини 10 либара. Одобрење за заступање могао је једино дати кнез и курија (II, 68. *Грађанин не може бити заступник за странца против грађанина*).

Не признаје се вјеродостојност исправама о заступању ако потјечу из иноземства, осим ако су овјерене јавном исправом представника тамошње јавне власти: кнеза, начелника или поглавара мјеста гдје је издана (II, 70. *Исправа о заступништву која је издана изван Шибеника није вјеродостојна, ако није писмено овјеровљена*).

Странка није могла опозвати постављеног заступника након почетка спора, *"изузев због извјесних разлога"*, али је измјеном то допуштено уз увјет *"да остаје на снази све што је заступник учинио прије опозива"*. Опозив се морао саопћити кнезу и курији, те се *"записати у опћинским записницима, а да би се избјегла свака злоба; другачије извршен опозив нека не вриједи"*. Странка се могла појавити на суду и поред свог заступника (II, 67. *Онај који је поставио заступника може га опозвати кад год хоће*).

⁷ Види: Књига статута, закона и реформација града Шибеника, Шибеник 1982, са студијом Златка Херкова.

Одвјетници и заступници нису могли тражити удео у вриједности спора за своју накнаду. У противном плаћају казну од 10 либара малих комуни (IV, 36. *Одвјетници или заступници не могу уговорити половицу, трећину, или четвртину, или петину (вриједности) ствари за коју се води парница*). Године 1385. утврђена је накнада за опћинске одвјетнике од 2 солда по једној либри вриједности сачуване опћинске имовине, само за започете и довршене парнице. (Реф., 40. *Опћински одвјетници нека имају по два солда по либри онога што натраг задобију од опћинских добара*). Можда се висина накнаде односила и на остале одвјетнике.

Од године 1402. Генерално вијеће комуне бира 4 одвјетника за грађанске парнице који плаћу добивају од комуне (Реф., 124. *Нека се бирају четири одвјетника код суда за грађанске парнице*). Исте године утврђена је обвеза редовитог доласка одвјетника у суд уз запријечену казну од 20 солда у корист комуне (Реф., 127. *Одвјетници који не дођу када засједа суд плаћају казну*).

Велико генерално вијеће је 1415. одлучило кажњавати са 40 солда малих денара у корист комуне шибенске грађане и странце јер је било “*многа шибенских грађана који пред господином кнезом и његовом куријом говоре и наступају као одвјетници за неке парничаре који их нису поставили за заступнике ни за одвјетнике, него се својевољно мијешају у парнице, сметајући и прекидајући позорност речене господе кнеза и ректора и отежавајући парницу, тако да се парнице и свађе одлажу и продужују*” (Реф., 183. *Нитко нека не обавља одвјетничке послове ако није одвјетник*).

Године 1433. Генерално вијеће одредило је нове износе накнаде одвјетницима. Одвјетник особе добива 1 солдин на 100 либара вриједности спора, а изнад тога 6 малих денара по либри. Одвјетник странке која изгубила има право на половицу износа. У случају нагодбе одвјетници имају прво на четвртину износа. Вијеће је сваких 6 мјесеци бирало 4 одвјетника који су заступали странке пред судом, а након тога не могу се изабрати у слиједећих годину дана. Уколико одбију плаћају казну од 100 либара, осим ако би заступали против блиског рођака. Морали су довршити започете парнице и након завршетка службе. Они не могу тијеком своје службе обављати неку другу коју им је повјерило вијеће. Ако би примили изнад одређеног морали су вратити тај дио, те платити исти износ као казну комуни. Поред изабраних одвјетничку службу могао је обављати сватко уз увјете и накнаду који вриједи за изабране. (Реф., 226. *О плаћи одвјетника*).

Године 1433. одлучено је да се одвјетници Курије бирају на три мјесеца (Реф., 228. *Суци за поља и одвјетници курије морају се бирати на три мјесеца*), а 1444. донијет је пропис да суци Велике курије након престанка службе обнашају службу одвјетника Курије за слиједећа три мјесеца. Странке, осим њих, могу за одвјетнике узети и друге особе (Реф., 260. *Суци Велике курије по истеку своје службе суца нека се сматрају да су одвјетници курије за три мјесеца*).

1.2.8. Одвјетништво на подручју Ријеке

На подручју данашњег града Ријеке и његове ближе околине најстарији спомен одвјетништа налази се знаменитом Виндолском закону из 1288. Чланак 54. одређује да је накнада одвјетника у мањим споровима 5, а у већим 10 солдина: *"Иошће, ниедан одветник од веће правде не мози веће взети за свое одговорене нере солдини 10, а за наимању солдини 5."*⁸

Каставски статут из 1490. у чланку 29. прописује да нитко не треба имати одвјетника (*говорчина*), изузев што одлуком вијећа његов члан може бити одвјетником Цркве, сиромашних и удовица: *"Имамо закон, да нима ниједан од старејих за никогар говорчин бити, разве за црикву, али за једну убогу сироту, и за удовицу; и од тога не море учинит през света старејих"*.

Ријечки статут из 1530. такођер спомиње одвјетника (*advocatus*) и заступника (*procurator*).⁹ Право је странака да *"могу саме или по одвјетницима износити доказе и исказивати своја права... И у случају када нетко затражи одвјетника у поступку синдика, дужан је одвјетник преузети (заступање) примивши припадајућу награду, под пријетњом казне, коју одређују синдици, и од њега нека се узме заклетва, да ће у том случају вјерно вршити своје одвјетништво."* (књ. I, гл. 13. *О служби синдика за надгледавање рада и рачуна службеника опћине града Ријеке*).

Статут је утврдио да се заступник у спору поставља јавном исправом или уписом у књигу градског канцелара. Ако нетко у року одређеном од суца не би доказао да је законити заступник у спору или би након почетка парнице изјавио да није заступник казнити ће се с 5 либара малих у корист комуне, те је дужан накнадити све трошкове и штете које је претрпјела противна странка у спору. Заступник не може бити особа која се прије почетка спора јавила суду као заступник друге странке у истоме спору (II, 4. *О заступницима, постављеним за парницење, о лажним заступницима и о синдицима*).

У грађанским парницама одсутна странка спор може водити *"по заступнику"*, који може *"на тврдње одговорити, ако се налогодавац не би имао доскора вратити, и нека судац по својој ојјени одреди, да ли ће заступник одговорити или не ће одговорити, уваживши код тога врсту чињеница и положај особа, и ако предлагач пристане на одговор заступника изазваног оптуженога."* (II, 11, *О приједлозима, тврдњама и испитивању*).

Заступници се, као и странке морају се позвати *"у доба проглашења било какве осуде"* (књ. II, 18. *О проглашењу осуда и о њихову извршењу*). Заступник и прокуратор не могу се *"силити на свједочанство у парници"* у којој су обнашали ту службу (II, 12, *О предлагању свједока у парницама и о њиховом броју*). Рок за подношење тужбе које се *"односе и на заступнике"* износи годину дана од *"дана тражења права"*. Исто се примјењује *"и у*

⁸ Види: Маргетић, Л., *Винодолски закон*, Ријека 1998.

⁹ Види: Херков, З., *Статут града Ријеке*, Ријека 1948.

погледу дужника, који не зна за дуг и за обвезу из рада заступника” (II, 17. О десетгодишњој застари и о онима, којима та застара не тече).

Накнада одвјетника и заступника “који немају академску част” одређена је у фиксном износу. У парницама до 10 марака 8 солдина по марки, до 20 марака 6 солдина по марки, од 20 до 40 марака 12 либара, од 40 до 100 марака 24 либре, од 100 до 200 марака 30 либара, а изнад тога 10 дуката. У скраћеном поступку прву марку 8 солдина, а за сваку даљњу по 4 солдина, али максимално до 10 дуката. Ако је у споредним парницама, које “имају важност главне” био уложен позив добивају половицу споменутих износа. Ако је спор завршен нагодбом имају право на половицу износа. Када се парница не води о “новчаној своти, него само о којем правном пропису, као о постављању тјутора, скрбника и сл. или о уклањању истих и у сл. случајевима, који постоје обзром на право” викар одређује “достojну плаћу, према услугама и раду, које се одређења имају придржавати, и не смију приговарати под пријетњом казне губитка речене плаће”.

Ако је нетко узео одвјетника или заступника ријечног грађанина изван градског подручја, у сврху заступања на туђем територију тада овај има право на “40 солдина за сваки дан и трошкове”. Ако је одвјетник или заступник странац “може примити колико је моћу њима договорено”. Ако је ријечки грађанин или становник дистрикта узео страног одвјетника или заступника у сврху заступања у Ријечи између њих “се придржава... склопљени уговор или обичај”, а не овај пропис.

Забрањено је “да се ниједан засутник или одвјетник не смије у будуће споразумити с неком особом о давању умјесто плаће одређеног дијела парничног предмета у добивеној парници, великог или малог”. Ако постоји посебни споразум између одвјетника односно заступника и његова клијента, у евентуалном спору о том питању повјерење се даје клијенту који присеже о постојању или непостојању споразума (II, 49. *О плаћи одвјетника и заступника*).

Још неки прописи спомињу заступнике странака. Постоји обвеза уредно позване странке да се на спору појави особно “или по заступнику” (II, 6. *О позивима*), као и дужник или његов заступник (II, 7. *О особама позваним и опоменутиим јавним позивом, које се не пријаве, те о поступку против њих и т.д.*) и бранитељ или заступник туженога у казним стварима (III, 4. *О јавним позивима на обрану*). Заступник тужитеља спомиње се у II, 15. *О уговорима, састављеним изван подручја града Ријеке и о осигурању, које имаду дати странци за туђе ствари, довезене у град Ријеку без налога и заповиједи власника ствари* и II, 48. *О сумњивцима и бјегунцима*; заступник туженога у II, 16. *О поступку код тражења (посједа) и о онима, који држе посјед као свој*; заступник вјеровника у II, 32. *О јавној продаји ствари по захтјеву вјеровника, и о онима који имаду у залогу покретнине, које желе изложити јавној продаји*.

1.3. Одвјетништво у новијој хрватској повијести

Провизорни *Одвјетнички ред* за Истру и Далмацију донијет је 1849, а коначни је ступио на снагу 1868. За подручје Хрватске и Славоније *Одвјетнички ред* донијет је 1852. у доба Бацхова апслоутизма. Прикључењем Војне крајине Банској Хрватској 1882. примјењује се и ту. Одвјетнике је именовао министар правосуђа, а касније Одјел за правосуђе Земаљске владе за Хрватску и Славонију, односно бан. Кандидат тражи дозволу за *stallum agendi*.

Питање Ријеке није се ријешило хрватско-угарском нагодбом 1868. Договорен је провизориј, који је потрајао до 1918, према којем је Ријека, не дио Угарске, већ само *corpus separatum* у угарском дијелу монархије којим управљају органи средишње власти у Пешти. У тим органима хрватска страна лако је била надгласана и није могла остварити већи утјецај. Заједнички угарски министар правосуђа увео је за подручје Ријеке 1875. *Угарски закон о одвјетништву*. Кандидати су полагали испит у Будимпешти на мађарском, те изнимно њемачком и талијанском, али не и хрватском језику.

Настанком Краљевства СХС 1. просинца 1918. нова држава морала је регулирати питање одвјетништва. Привремени народни парламент требао је донијети *Закон о признању квалификовних погодаба за стицање адвокатуре и јавног бележничтва*, који би регулирао могуће колизије у свези с постојањем б правних подручја у новој држави. Закон је донијет тек 1928, али није ступио на снагу због увођења Шестосијечањске диктатуре. Краљ је 17. ожујка 1929. донио измијењен *Закон о адвокатима*. Уведено је начело јединствене и слободне адвокатуре, она више није концесија већ право које се стјече уписом у именик адвоката при адвокатској комори. Одвјетнички сталеж је аутономан. Након успоставе Бановине Хрватске 1939. дошао је до изражаја негативан став ХСС-а спрам *фишкала* који скупим услугама и дуготрајним поступцима исцрпљују странке. Могућ неспоразум убрзо је изглађен.

У истом је раздобљу Ријека била одвојена од Хрватске, односно Краљевине СХС тј. Југославије. Од 1918. до 1924. потрајала је талијанска окупација, а Рапаллским уговором замишљена Ријечка држава није заживјела. Римским уговорима 1924. Ријека је припала Краљевини Италији. На том су подручју на снази били талијански прописи о одвјетништву. Град је и даље био неприродно подијељен јер је источна обала Рјечине с градом Сушаком, као и Кастав, била дијелом Краљевине СХС/Југославије. Ту су вриједили југославенски прописи. Ипак је потребно истакнути да су Нетунске конвенције закључене 1925. између Краљевине СХС и Италије садржавале *Споразум о адвокатима*. Нотом од 21. коловза 1924. влада Краљевине СХС признала је одвјетницима – талијанским оптантима право обављања занимања уз одређене увјете. Поставило се питање узajамности што је ријешено овим споразумом. Одвјетницима и “*заступницима код судских и административних власти*” који су стекли држављанство једне од страна уговорница за подручје Ријеке,

Задра и Далмације признато је право вршења одвјетништва, али је ограничено на органе власти који су имали сједиште на том подручју.

За вријеме НОБ-а одјел правосуђа ЗАВНОХ-а у акту од 16. студенога 1944. спомиње бранитеља, а *Упутства о поступању у грађанским парничним стварима* заступника пред судом. НКОЈ 17. студенога 1944. доноси *Одлуку о именовању делегата у адвокатским коморама*. Закон из 1929. укинут је Одлуком 3. вељаче 1945, а потом и Законом 23. листопада 1946. *Закон о адвокатури ФНРЈ* донијет је 16. просинца 1946. *Закон о адвокатури* 29. ожујка 1957. уводи начела самоуправљања у одвјетништво. Године 1967. донијет је *Кодекс професионалне етике*, а 9. травња 1970. *Опћи закон о адвокатури и другој правној помоћи СФРЈ*. У СР Хрватској је 28. просинца 1972. донијет *Закон о одвјетништву и правној помоћи СРХ*, којим се покушао умањити друштвени значај одвјетништва. Почетком 1990. Комора је постигла *Измјену Закона о одвјетништву и правној помоћи*, а у свези самосталног доношења одвјетничке *Тарифе*.

За подручје Ријеке долази до примјене споменутих прописа с резервом да је Ријека и већи дио Истре међународноправно припојен Хрватској и Југославији Паришким мировним уговором с Италијом 1947, а проблем суверенитета над зонама А и Б Лондонским уговором 1954.

У Републици Хрватској данас је одвјетништво регулирано на уставноправној разини чланком 27. Устава РХ¹⁰ којим је потврђена је самосталност и неовисност одвјетничке професије која осигурава правну помоћ свакоме у складу са законом. *Закон о одвјетништву* донијет је 1994. и до сада је мијењан у више наврата.¹¹ Поред наведенога, правни извори који уређују одвјетничку дјелатности су и различити прописи које доноси Хрватска одвјетничка комора као што су: Кодекс одвјетничке етике,¹² Тарифа о наградама и накнади трошкова за рад одвјетника,¹³ Статут Хрватске одвјетничке коморе,¹⁴ и др.

2. Уговор о одвјетничким услугама у савременом праву

2.1. Опћенито

Одвјетништво спада у ред интелектуалних професија која има за циљ пружање правне помоћи правним субјектима (физичким и правним особама) у остваривању и заштити њихових права и интереса (чл. 1. Закона о одвјетништву). Пружање правне помоћи странкама темељна је обвеза

¹⁰ НН, бр. 41/01. (прочишћени текст) и 55/01.

¹¹ Народне новине РХ, бр. 9/94, 117/08, 50/09, 75/09. и 18/11.

¹² Народне новине РХ, бр. 72/2008, (даље у тексту: Кодекс).

¹³ Народне новине РХ, бр. 148/09, (даље у тексту: Тарифа).

¹⁴ Народне новине РХ, бр. 74/09, 90/10. и 64/11, (даље у тексту: Статут).

одвјетника која настаје темељем посебног уговорног односа између одвјетника и странке – уговора о одвјетничким услугама. Специфичност тога уговорног односа произлази из његове строго особне природе према самој станци што га чини уговором *intuitu personae*.¹⁵ За странку је битан особни карактер рада одвјетника у обављању налога и заступању. То има даљњу последицу да у том уговорном односу долази од изражаја знање, стручност и професионализам припадника одвјетничке професије, као и висок ступањ аутономије у обављању послова.¹⁶ Одвјетник наима, мора бити слободан у одлучивању прихваћања обављања послова, избора начина и средстава обављања послова за странку при чему се мора придржавати правила струке и дјеловати у складу с законом. Иако је обављање послова пружања одвјетничких услуга лукративна дјелатност, економски интерес није и несмије бити њезин искључиви циљ.¹⁷ Обављањем одвјетничких услуга остварује се и јавни интерес који се огледа у заштити повријеђених и угрожених права (и слобода) странака, корисника услуга, као и у улози одвјетништва у рјешавању спорова (пред редовним судовима, арбитражама или у поступку мирења) и спрјечавању настанака истих. Одвјетничку дјелатност (дјелатност пружања одвјетничких услуга) не проматра се као типичну господарску дјелатност или подузетништво, већ као професију која има много ширу друштвену улогу.¹⁸ Слиједом наведенога и уговор о одвјетничким услугама има специфичан положај из разлога што се с једне стране њиме настоји остварити економски интерес (првенствено стјецање зараде) али и описани јавни интерес. Посљедично, као што ћемо и видјети, тај уговор има многе специфичне одредбе, а у његов садржај улазе и когентне одредбе из прописа који уређују дјелатност одвјетништва (Закон о одвјетништву, Кодекса одвјетничке етике, Тарифе, итд.). Све то, уговор о одвјетничким услугама одваја на један посебан начин од осталих типичних уговора грађанског (обвезног) права.

2.2. Правна природа уговора о одвјетничким услугама и однос према сродним уговорима

По својој правној природи уговор о одвјетничким услугама према хрватском праву јест врста уговора која има елементе уговора о налогу (чл. 763-784. ЗОО),¹⁹ али и елементе уговора о дјелу (чл. 590. ЗОО). Наима,

¹⁵ Петрић, С., *Одговорност одвјетника за савјет и мишљење*, Зборник Правног факултета Свеучилишта у Риједи, вол. 31. Бр. 1, Суппл. 2010, стр. 23-49, 25.

¹⁶ *Loc. cit.*

¹⁷ Франгеш, О., *Еуропска унија и одвјетништво у Хрватској*, Одвјетник бр: 3-4/2006, стр. 26-30, 28.

¹⁸ *Loc. cit.*

¹⁹ Закон о обвезним односима, Народне новине РХ, бр. 35/05, 41/08. и 125/11

уговором о налогу се налогопримац овлашћује подузимати одређене послове за рачун налогодавца (чл. 763. ст. 1. ЗОО).²⁰ Послове које су одвјетници овлаштени обављати за своје странке као налогодавце су послови правне помоћи, а особито: давање правних савјета, састављање исправа (уговора, опорука, изјава и др.), састављање тужби, жалби, приједлога, захтјева, молби, изванредни правни лијекови, разни поднесци те заступање станака (чл. 3. Закона о одвјетништву). Описане послове морамо разликовати по томе имају ли за циљ постизање одређених правних учинака за само странку или не. Примјерице, давање правних савјета или израда правних мишљења и експертиза, има карактер обављања неког интелектуалног посла као предмета (објекта) уговора о дјелу (или чак уговора о ауторском дјелу) те не представљају никакав правни посао или правни акт који би имао одређене правне посљедице које би се *in fine* односиле на странку, тј. корисника описаних одвјетничких услуга. С друге стране, ипак, већина послова правне помоћи које одвјетник обавља имају за посљедицу стварање одређених правних учинака за саму странку (нпр. заступање у разним поступцима, склапање уговора и давање разних изјава у име и за рачун странке). Дакле, у том случају објект уговора о одвјетничким услугама су искључиво правни послови.

Надаље, самим уговором о налогу, налогопримац није у правилу овлаштен на тзв. изравно заступање, односно на дјеловање тј. склапање правних послова у име и за рачун налогодавца.²¹ Да би то могао, потребна му је пуномоћ, односно једнострана изјава воље налогодавца којом овлашћује налогопримца да склапа правне послове у име и за рачун налогодавца (опуномоћитеља).²² Правни послови као и заступање које одвјетник подузима на темељу уговора о одвјетничким услугама редовито стварају правне учинке непосредно према самој странци тј. корисника услуга (у име и за рачун странке). Ово има за посљедицу да уговор о одвјетничким услугама

²⁰ У правној теорији додуше постоји спор могу ли објектом уговора о налогу бити искључиво само правни послови тј. обављање правних послова за рачун налогодавца, или се правне као објект уговора о налогу могу појавити и фактички послови чиме се посљедично поставља и питање разликовања уговора о налогу и уговора о дјелу (чл. 590. ЗОО). Горенц, В., и др, *Коментар закона о обвезним односима*, РРиФ плус, Загреб, 2005, стр. 1120. Кларић, П., Ведриш, М., *Грађанско право*, Народне новине, IX. Изд., Загреб, 2006, стр. 556. У талијанском *Codice civile* (CC), изричито је у чл. 1703. наведено да су предмет уговора о налогу правни послови које налогопримац обавља за рачун налогодавца.

²¹ Слакопер, З., *Уговор о налогу у DCFR и изабраним прописима континенталне традиције*, Зборник радова Девето међународно савјетовање „Актуалности грађанског и трговачког законодавства и правне праксе“, Мостар, 2011, стр. 124-134, 126.

²² Кларић, П., Ведриш, М., *нав. дело*, стр. 560.

претпоставља постојање ваљане пуномоћи као једностраног правног посла темељем којег странка овлашћује одвјетника на непосредно заступање.

Поред наведеног, одвјетник може прихватити налог за обављањем само оних послова правне помоћи који су изријеком законски као такви описани (напријед наведени чл. 3. Закона о одвјетништву). Другим ријечима, за разлику од уговора о налогу гдје налогопримац начелно може обављати све послове које му наложи налогодавац (под увјетом да нису забрањени, односно протуправни) одвјетник темељем уговора о одвјетничким услугама не може пристати обављати послове који су неспојиви с његовим позивом, и који би наштетили његовој неовисност и добром гласу те части и угледу одвјетништва (Точ. 10. Кодекса). Њемачка судска пракса као послове који су неспојиви с одвјетничком професијом наводи: послове заступника и посредника у осигурању, посреднички послови у одобравању кредита, брокерски послови на финансијским тржиштима и бурзама, израда финансијских планова и давање финансијских савјета, откуп и продаја потраживања, стамбени управитељ и послови управљања некретнинама, директорско-менаџерски послови.²³ Опћенито се сматра да у послове правне помоћи не спадају они послови код којих давање правних савјета и мишљења спада у други план и нема одлучујућу улогу у обављању послова.²⁴

Одвјетник обавља пружање правне помоћи као занимање (чл. 5. ст. 1. Закона о одвјетништву) па је стога развидан његов материјални интерес у уговору о одвјетничким услугама за којег је карактеристично да је у правилу наплатан, за разлику од уговора о налогу који може бити и бесплатан.²⁵

Због свега наведенога можемо закључити да је уговор о одвјетничким услугама по својој правној природи садржи елементе уговора о налогу и уговора о дјелу, али и елементе који га уједно и разликују од наведених уговора што га чини уговором *sui generis* у односу на наведене уговоре.

Ради потребе овог рада и систематичности приказа материје, на овом мјесту можемо покушати дефинирати уговор о одвјетничким услугама као уговор којим се одвјетник тј. налогопримац (опуномоћеник) обвезује и уједно овлашћује на подузимање правних послова и заступања у име и за рачун налогодавца (опуномоћитеља) као и на обављање неког другог интелектуалног посла правне помоћи, а налогодавац се обвезује зато платити накнаду. Битни елементи овог уговора су правни послови и остали послови правне помоћи те накнада за рад.

²³Bundesgerichtshof (BGH), Neue juristische Wochenschrift-RR, 2000, стр. 437.

²⁴ Hamm, C., *Der Anwaltsvertrag*, у: Beck'sches Rechtsanwalts-Handbuch, Büchting, H., Neussen, B., (Hersg.), 10. Aufl., Verlag C. H. Beck, München, 2011, стр. 1581.

²⁵ Кларић, П., Ведриш, М., *нав. дело*, стр. 555. Уговор о налогу је бесплатан ако је тако уговорено или произлази из нарави међусобног односа (чл. 763. ст. 2. ЗОО). У њемачком праву уговор о налогу се подразумејева да је бесплатан (§ 662 њемачког Грађанског законика, *BGB*)

2.3. Склапање уговора о одвјетничким услугама

На склапање уговора о одвјетничким услугама примјењују се опћа правила грађанског права.²⁶ Према опћем правилу о прихвату понуде²⁷ то конкретно значи да је уговор о одвјетничким услугама склопљен онда када одвјетник прихвати понуђени налог за обављање правног посла или другог посла правне помоћи у име и за рачун налогодаватеља,²⁸ тј. корисника услуга. Уговор је консензуалан и неформалан.²⁹ Давање пуномоћи одвјетнику у писаном облику не чини уговор о одвјетничким услугама формалним, јер је пуномоћ апстрактни и самосталан правни посао неовисан од главног посла.³⁰ Међутим, на овом мјесту ваља указати на неке специфичности.

Прије свега, специфичност постоји у могућности склапања уговора о одвјетничким услуга шутњом. Наиме, према чл. 265. ст. 4. ЗОО-а особа која се понудила другоме да извршава његове налоге за обављање одређених послова, као и особа у чију пословну дјелатност спада обављање таквих налога дужна је извршити добивени налог, осим ако га није одмах одбила. У пословну дјелатност одвјетника свакако спада и обављање налога за другога, тј. обављање послова правне помоћи и сл. Сукладно томе, одвјетник је добивени налог обвезан испунити (ако га не одбије) или га одмах одбити. Ако га не одбије у року за прихват, или ако таквог рока нема, не одбије ли га одмах, односно значи ако није на никакав начин реагирао (шутња) постоји законска претпоставка да је настао уговор,³¹ тј. у конкретном случају да је склопљен уговор о одвјетничким услугама.

Специфичност постоје и у тзв. начелној обвезатности склапања уговора о одвјетничким услугама која постоји на страни самог одвјетника. Наиме, сукладно чл. 9. ст. 1. Закона о одвјетништву одвјетник је дужан пружити правну помоћ свакој странци која му се обрати, односно другим ријечима, дужан је са сваком странком склопити уговор о одвјетничким услугама. Законом о одвјетништву и Кодексом одвјетничке етике прописани су случајеви када је одвјетник овлаштен одбити понуду (налог) за склапањем уговора, као и случајеви када је дужан одбити понуду. Према чл. 9. ст. 2. Закона о одвјетништву одвјетник дужан ускратити пружање правне помоћи, тј. дужан је одбити понуду за склапање уговора о одвјетничким услугама у случајевима: 1) ако је он или који други одвјетник који је радио или ради у

²⁶ Намт, С., *нав. чланак*, стр. 1582.

²⁷ Слакопер, З., Горенц, В., Буковац Пувача, М., *Обвезно право, опћи дио*, Загреб, 2009, стр. 298-299.

²⁸ Горенц, В., и др. *нав. дело*, стр. 1123.

²⁹ Изузетак је уговор о одвјетничким услугама код којег се висина награде одвјетнику слободно уговара у складу с Тарифом, (*infra* II, 4.2.), који мора бити склопљен у писаном облику и пријављен комори.

³⁰ Слакопер, З., *Уговор о налогу...*, стр. 127.

³¹ Горенц, В., и др. *нав. дело*, стр. 371.

истом уреду у истој ствари или ствари која је с њоме правно повезана заступао противну странку или обје странке, дао им правни савјет или од њих примио упуту, 2) ако је у истој ствари или ствари која је с њоме правно повезана радио као одвјетнички вјежбеник код одвјетника који је заступао противну странку, 3) ако је у истој ствари или ствари која је с њоме правно повезана радио као судач, државни одвјетник или као службена особа у управном или другом поступку, 4) у другим случајевима предвиђеним законом, статутом Коморе и Кодексом одвјетничке етике.³² Ако би у наведеним случајевима одвјетник ипак прихватио се налога, тј. склопио уговор о одвјетничким услугама са странком тада би то био ништетан уговор јер је протузаконит, односно склопљен је противно когентним нормама (чл. 322. ЗОО).³³ Једна од темељних посљедица ништетности уговоа о одвјетничким услугама јест да одвјетник не би имао право на накнаду за рад.³⁴ Овдје се као додатни проблем јавља пуномоћ. Наиме, додјелена пуномоћ одвјетнику је апстрактни правни посао и неовиса је о темељном правном послу (уговору о одвјетничким услугама) (чл. 313. ст. 2. ЗОО). Стога и ништетност темељног посла нема учинак на ваљаност пуномоћи.³⁵ Странци у том случају преостаје једино чим прије опозвати пуномоћ при чему се на правне послове које је одвјетник подузео примјењују правила о учинку опозива пуномоћи из чл. 317 ЗОО.

Осим случајева када је одвјетник по сили закона (или осталих деонтолошких прописа) дужан одбити налог, односно понуду за склапање уговора о одвјетничким услугама, прописане су ситуације када је одвјетник овлаштен, тј. када може одбити налог, што представља изузетак од начелне обавезаности склапања уговора о одвјетничким услугама. У правилу, одвјетник овлаштен одбити склапање уговора о одвјетничким услугама само из важних разлога. Ти су разлози егземпларно набројани у точ. 43 Кодекса: 1) преоптерећеност у послу, 2) слаби изгледи странке на успех, 3) недостаци посебног искуства у одређеној грани права, 4) странка је склона обијесном парничењу, 5) неморалност разлога из којих се пружање помоћи тражи, 6) неспособност странке да плати готове издатке и 7) други важни разлози. Поред тога, одвјетник је овлаштен одбити заступање против странке коју особно познаје, а ако је приправан преузети заступање мора своју странку упозорити на то познанство (точ. 44. Кодекса). Ако је поједином одвјетнику

³² Нпр. точ. 46. ст. 4. Кодекса предвиђено је да је одвјетник дужан ускратити пружање правне помоћи ако је оно што странка тражи очито обијесно и противно закону, осим у казним предметима.

³³ Тако и у њемачком праву, Намм, С., *нав. чланак*, стр. 1582. Одвјетник не смије заступати супротстављене интересе и према § 43а ст. 4 њемачког Закона о одвјетништву (*Bundesrechtsanwaltsordnung – BRAO*, из 1959, задње мијењан законом од 6. просинца 2011, *BGBl. I S. 2515*).

³⁴ Намм, С., *нав. чланак*, стр. 1582.

³⁵ Горенц, В., и др. *нав. дело*, стр. 458.

одвјетничка комора одобрила специјализацију за поједину грану права, овлаштен је ускратити пружање свих облика правне помоћи који не спадају у његову специјалност (чл. 9. ст. 3. Закона о одвјетништву, точ. 45. Кодекса).

2.4. Садржај уговора о одвјетничким услугама

Како је већ речено, уговор о одвјетничким услугама специфичан је уговор који садржава елементе уговора о налогу и уговора о дјелу, којему је *causa* обављање правних послова и пружања свих облика правне помоћи странци (кориснику услуга). Посљедично томе, садржај уговора чине специфична права и обвезе која су карактеристична за сам однос одвјетник-клијент, као однос од узајамног повјерења. За остварење циља уговора, нужно је постојање повјерење одвјетника у странку,³⁶ али исто тако и повјерење странке у знање, стручност и професионалну способност одвјетника. У начелу права и обвезе странка у уговору о одвјетничким услугама сличне су као и код уговора о налогу али са низом специфичности.

2.4.1. Обвезе одвјетника

Темељна и главна обвеза одвјетника из уговора о одвјетничким услугама је обвеза бриге о правима и интересима странке, тј. корисника одвјетничке услуге.³⁷ Ову је обвезу поближе описала њемачка судска праска: одвјетник је дужан пружити странци свеобухватно и исцрпно правно савјетовање, при чему је дужан предложити и прикладне кораке за остварење циља којег странка жели. Истодбно мора моћи избијећи све оно што би странци ишло на штету а изгледно је да се освари, те указати странци на могуће економске опасности које стоје пред странком у намјери да постигне циљ и оствари заштиту својих права и интереса.³⁸

Из наведене опће обвезе бриге о правним интересима странке, произлазе конкретне специфичне обвезе одвјетника:

а) обвеза обзирног поступања према странци. Одвјетник је дужан посветити сву своју стручност и савјесност заступању странке и пружити јој правну помоћ без одгоде и застоја.³⁹ Одвјетник је дужан странку савјесно заступати и бранити, користећи се свим потребним средствима допуштеним законом (чл. 55. Кодекса). Одвјетник не смије ни на који начин, у одсутности

³⁶ Вјерност странци основна је дужност одвјетника. Она је важнија од интереса одвјетника и колегијалних обзира (точ. 40 Кодекса)

³⁷ Hamm, С., *нав. чланак*, стр. 1583.

³⁸ BGH, NJW 1988, стр. 486, у: Hamm, С., *нав. чланак*, 1583.

³⁹ Одвјетник пригодном преузимања заступања мора пазити на то да због преоптерећености не угрози праводобност, темељитост и савјесност обављања своје дужности. Одвјетнику којему се обраћа превелик број странака треба упутити странке другим одвјетницима (точ. 41. Кодекса).

странке или без њезина пристанка, док траје заступање, у вези са спорним предметом долазити у додир с противном странком (точ. 56. кодекса). Одвјетник не смије, док заступа своју странку, прихватити понуду противне странке да је заступа, макар и у другој ствари (чл. 58. Кодекса).

б) обвеза разрашњавања свих чињеница.⁴⁰ Ова обвеза значи да одвјетник постављањем питања својој странци (налогодавцу) мора расвијетлити сва чињенична питања о којима овиси или може овисити примјена права. Овој обвези одвјетника истодобно одговара и протубовеза његове странке о потпуном и точном инфомирању одвјетника о свим правнорелевантим питањима.

в) обвеза правног истраживања и савјетовања.⁴¹ Одвјетник мора чињенично стање којег је добио од странке опсежно и брижљиво правно истражити и при томе сагледати више смјерова (могућности) остваривања правних захтјева које је странка поставила. При томе се од одвјетника захтијева да проучи све релевантне законске одредбе као и судску праксу те правну литературу о спорним питањима. О сазнањима мора обавијестити странку и предложити јој даљње правне кораке или пружити јој правни савјет како да оствари своје захтјеве.

г) информирање странке о могућем успјеху у поступку.⁴² Дапаче, у иноземној судској пракси сматра се да је одвјетник повриједио уговор ако је странку погрешно информирао о могућем успјеху или неуспјеху у спору.⁴³ Но, према точ. 49 Кодекса, одвјетник има право отказати заступање ако се покаже да је странка изгубила могућност да успије у поступку, ако јој се тиме не би проузрочила неразмјерно висока штета.

д) информирање стране о правним трошковима.⁴⁴ Савјестан и професионалан однос одвјетника према странци укључује и његову обвезу да странку обавијести о могућим правним трошковима које може очекивати у неком поступку. Посебно ако се ради о врло високим трошковима поступка. Посебно би требао информирати странку о цијени одвјетничких услуга, али и о могућностима странке да се користи процесним институтима накнаде трошкова и ослобађања од претходног сношења трошкова. Према точ. 147. Кодекса одвјетник треба странку упознати с приближним износом трошкова заступања, а и дужан је странци омогућити увид у Тарифу и на њезин захтјев дати јој специфицирани обрачун трошкова (точ. 148. Кодекса).

⁴⁰ Loc. cit.

⁴¹ Loc. cit.

⁴² Исто, стр. 1584.

⁴³ BGH, VersR (Versicherungsrecht) 1963, стр. 387/388, у Hamm, С., нав. чланак, стр. 1584.

⁴⁴ Loc. cit

ђ) обвеза избора најсигурнијег пута у остваривању правних интереса.⁴⁵ Између више могућих правних путева, одвјетник мора увијек изабрати онај пут који је најсигурнији и најмање опасан за странку.

е) обвеза чувања одвјетничке тајне.⁴⁶ Као последица односа повјерења одвјетник је обавезан чувати као тајну све што му је странка повјерила ли што је у заступању странке на други начин сазнао (чл. 13. Закона о одвјетништву).

ж) обвеза у погледу списа. Одвјетник је дужан чувати списе најмање десет година по правомоћном окончању поступка, а дужан странци на њезин захтјев вратити списе и све исправе након престанка заступања (чл. 11. Закона о одвјетништву).

2.4.2. Обвезе странке (корисника одвјетничких услуга)

Обвезе странке из уговора о одвјетничким услугама у великој су мјери идентичне обвезама налогодавца из уговора о налогу.

а) обвеза плаћања накнаде за рад одвјетнику. Темељна обвеза странке, а уједно и право одвјетника је право на накнаду (награду) за извршену услугу (чл. 18. ст. 1. Закона о одвјетништву). Висина награде одвјетнику за његов рад начелно није предмет слободног уговарања између одвјетника и сам странке, већ њезин износ прописан Тарифом.⁴⁷ Висина накнаде у Тарифи одређена је по бодовном суставу, према врстама радњи у појединим правним поступцима и врстама послова правне помоћи које је одвјетник подузео или ће подузети. Изнимно, у појединим случајевима прописаних Тарифом, Кодексом и Законом о одвјетништву могуће је да странка и одвјетник слободно уговарају висину награде за рад. Овдје спада: **1)** уговор о пружању правне помоћи (односно одвјетничких услуга) с плаћањем награде у паушалном износу (точ. 146. Кодекса и Тбр. 38. Тарифе), **2)** уговор о пружању одвјетничких услуга према успјеху у пружању правне помоћи (чл. 19. Закона о одвјетништву, точ. 144. Кодекса и Тбр. 39. ст. 3. Тарифе),⁴⁸ **3)** уговор о пружању одвјетничких услуга на бази сатнице у казним и имовинскоправним предметима (Тбр. 39. ст. 1. и 2. Тарифе). Наведени уговори о одвјетничким услугама у којима је висина награде одвјетнику слободно уговорена морају бити склопљени у

⁴⁵ Loc. cit.

⁴⁶ Loc. cit.

⁴⁷ И у неким поредбеним права (Аустрија, Њемачка) накнаде за рад одвјетницима су прописане посебним прописима а нису предмет слободно уговарања између одвјетника и странке, осим у случају строго прописаних изузетака. У Њемачкој су награде за рад одвјетницима прописане у Закону о одвјетничким накнадама (*Rechtsanwaltsvergütungsgesetz - RVG*) из 2004. (BGBl. I S. 718, 788), задње мијењан Законом од 24. студенога 2011. (BGBl. I S. 2302)

⁴⁸ Уговарање висине награде одвјетнику према успјеху у пружању правне помоћи дозвољено је само у имовинскоправним предметима и при томе горња граница уговореног постотка не може пријећи 30% од укупно оствареног успјеха (Тбр. 39. ст. 3. Тарифе).

писаном облику и пријављени (регистрирани) код одвјетничке коморе.⁴⁹ Одвјетник има право захтијевати и предујам за своју награду (точ. 142. Кодекса).

б) обвеза накнаде трошкова одвјетнику. Одвјетник има право и на накнаду трошкова насталих у вези с његовим радом, тј. у обављању одвјетничких услуга и пружању правне помоћи⁵⁰ (чл. 18. ст. 1. Закона о одвјетништву). Трошкови се подмирују у стварном износу и то с каматама од дана када су настали (чл. 773. ст. 1. ЗОО). Одвјетник има право тражити да му трошкови буду плаћени унапријед у готовини. Ако му странка не предујми средства за покриће таквих трошкова, одвјетник смије одбити да је заступа или да је настави заступати (точ. 141. Кодекса).

в) обвеза странке на сурадњу с одвјетником. Обвеза сурадње као једно од опћих начела обвезног права (чл. 5. ЗОО) у уговору о одвјетничким услугама конкретизира се у томе да је странка дужна обавијестити одвјетника о свим аспектима своје правне ствари и о свему што јој је познато. Уз то дужна је пружити доказе и све исправе на којима темељи своје изјаве, као и све друго што може послужити у остварењу правног циља и може бити од помоћи одвјетнику у пружању квалитетне правне помоћи. Поред тога мора се суздржавати од свих радњи и поступака које би наштетили или отежали њезин правни положај, а у пословима и радњама које самостално подузима (нпр. приликом давања изјава пред судом) у цијелости се придржавати упута одвјетника као правног професионалца.

2.4.3. Посебна права одвјетника

Поред темељних права одвјетника на награду за рад и накнаду трошкова одвјетник из уговора о одвјетничким услугама има и нека посебна права. То су право намирења и залога те право отказа пуномоћи.

Одвјетнику сам закон признаје постојање законског заложног права на новчаним средствима које прими у име странке, а ради осигурање наплате награде за рад и трошкова (чл. 20. ст. 2. Закона о одвјетништву).⁵¹ Законом је прописана и могућност извансудског намирења за доспјеле трошкове и награду. Наиме, одвјетник се може намирити из готовог новца којег је његова странка положила код њега или којег је он за њу примио или наплатио, под увјетом да одвјетник странка нису друкчије уговорили (чл. 20. ст. 1. Закона о одвјетништву). Према хрватском праву одвјетник којему није плаћена

⁴⁹ Тако и у њемачком праву, в. Намт, С., *нав. чланак*, стр. 1588.

⁵⁰ Овдје спадају: трошкови накнаде за пријевоз, дневнице, поштанских и телекомуникацијских услуга, банкарских услуга и др. (Тбр. 44-47 Тарифе).

⁵¹ Законско заложно право има и налогопримац на покретним стварима налогодавца и новчаним износима које је наплатио за рачун налогодавца (чл. 777. ЗОО).

награда нема право задржања списка странке (точ. 143. Кодекса), као што то право има према њемачком праву (§ 50. ст. 3. *BRAO*).⁵²

Одвјетник има право отказати пуномоћ свој странци. Случајеви када то одвјетник може учинити јесу сви они случајеви када је иначе одвјетник овлаштен не прихватити налог тј. када је овлаштен одбити склапање уговора о одвјетничким услугама (*supra* II, 3). Уједно, отказивање пуномоћи странци је и дужност одвјетника (а не само право) када постоје разлози због којих би био дужан ускратити пружање правне помоћи тј. када несмије склопити уговор о одвјетничким услугама.

2.5. Престанак уговора о одвјетничким услугама

Прије свега уговор о одвјетничким услугама престаје испуњењем сврхе уговора – пружањем правне помоћи странци и престанком потребе да се она даље пружа јер је странка остварила свој циљ.

Остали разлози за престанак уговора о одвјетничким услугама подударају се у битном с разлозима престанка уговора о налогу.

Уговор о одвјетничким услугама може престати одустанком странке,⁵³ тј. корисника одвјетничких услуга од самог уговора (арг из чл. 779. ЗОО). При томе је странка дужна одвјетнику надокнадити све трошкове и награду за рад, а ако није било оправданих разлога за одустанак дужна је надокнадити и штету одвјетнику.

Уговор о одвјетничким услугама може престати и његовим отказом од стране одвјетника. Но, право одвјетника да откаже уговор је битно лимитирано. Уговор може отказати само у ситуацијама када је овлаштен одбити склапање уговора (*supra* II, 3). Такођер, одвјетник је овлаштен отказати уговор ако је странка изгубила изглед у успјех (точ. 49. Кодекса). Приликом отказа уговора, због његове специфичне нарави одвјетник је дужан заступати и даље странку док она не нађе другог заступника, но највише 30 дана од отказа пуномоћи (точ. 50. Кодекса).⁵⁴

Смрт одвјетника (као налогопримца) такођер је разлог престанка уговора о одвјетничким услугама (чл. 781. ЗОО). Но, осим смрти као додатни разлог може се појавити и престанак обављања одвјетништва, односно када је одвјетник изгубио право на обављање одвјетничке дјелатности. У наведеним

⁵² Hamm, С., *нав. чланак*, стр. 1593.

⁵³ Одустанак од уговора је право једне стране изазвати престанак уговора једностраном изјавом воље у ситуацији када је друга страна уредно до тада испуњавања уговорне обвезе те одустанак није посљедице кршења истих. Горенц, В., и др. *нав. дело*, стр. 1147.

⁵⁴ Ово правило је конкретизација опћег правила из чл. 780 ст. 3 ЗОО: „Налогопримац је дужан наставити након отказа послове који не трпе одгађање, док налогодавац не буде могао преузети бригу о њима“.

случајевима (смрт одвјетника, престанак обављања и губитак права на обављање одвјетништва) преузиматељ уреда⁵⁵ дужан је одмах, а најкасније у року од 30 дана, обавијестити странке да је њихов пријашњи заступник изгубио право на обављање одвјетништва (односно да је умро) и ставити им на располагање списе. Преузиматељ је овлаштен и дужан заступати странке без посебне пуномоћи те савјесно обављати послове који се морају обавити, све док странке не преузму од њега вођење одређеног правног посла или док не наступе правне посљедице отказа пуномоћи (чл. 51. ст. 2. и 3. Статута).

Уговор о одвјетничким услугама престаје и смрћу саме стране (корисника услуга/налогодавца) јер се ради о уговору *intuitu personae* у којем су наглашени особни односи и међусобно повјерење међу уговорним странама (чл. 781. ст. 3 ЗОО).

3. Закључак

Још од својих зачетака у античкој Грчкој и Риму па до најновијих дана, одвјетништво као професија има посебан положај у друштву и важну улогу у остваривању права и интереса појединаца (физичких и правних особа). Ово се може рећи и за повијесни развој одвјетништва у крајевима који данас спадају у териториј Републике Хрватске. О томе свједочи чињеница да су средњовјековни статuti приморских и далматинских градова садржавали одредбе о одвјетништву, увјетима за обављању одвјетничке професије, праву одвјетника на накнаду, прописивање висине одвјетничке накнаде за рад, дужности заступања странака и сл. Неке од тих одредби у својој основној идеји нашле су мјесто и у савременим законима и осталим прописима који уређују дјелатност одвјетништва као што је то примјерице, обвезатност склапања уговора о одвјетничким услугама са странком увијек када му се обрати. Такођер и прописивање висине одвјетничке награде Тарифом, односно ограничавање њезиног слободног уговарања налазимо већ у средњовјековним статутима гдје је самим статутом било одређено колику награду одвјетник смије примити.

Тијеком повијесног развоја одвјетничка дјелатност се вишеструко интензивирала што је у савременом праву резултирало доношењем читавог низа посебних прописа који регулирају ту дјелатност (нпр. у Републици Хрватској су то: Закон о одвјетништву, Тарифа, Кодекс одвјетничке етика, Статут Хрватске одвјетничке коморе). Готово да можемо говорити о појави одвјетничког права. Овдје свакако своје мјесто заузима и уговор о одвјетничким услугама за којем можемо рећи да је специфичан у односу на уговор о налогу одакле црпи своје поријекло. Његове посебности огледају се у природи послова које је одвјетник обвезан обављати за странку, које укупним

⁵⁵ Преузиматеља уреда именује Извршни одбор Хрватске одвјетничке коморе из редова одвјетника (чл. 51. ст. 1. Статута Хрватске одвјетничке коморе).

именом означавамо као послове правне помоћи, а конкретно састоје се од обављања правих послова, послова заступања и осталих послова којима је циљ пружање правне помоћи странци. Основна претпоставка квалитетног обављања наведених послова је високи ступањ међусобног повјерења и сурадње уговорних страна. Отуда у уговору о одвјетничким услугама наилазимо на читав низ специфичних права и обвеза уговорних страна које уопће нема у уговору о налогу, па ни у којем другом уговору. Слиједом наведенога, уговор о одвјетничким услугама заслужује потребну прецизност законску регулативу (него што је то тренутно сада случај у хрватском праву) којом би се на једном мјесту уредио садржај тог уговора, а што би захтјевали разлози правне сигурности.

*Željko Bartulović, Ph.D., Associate Professor,
Loris Belanić, Ph.D., An Associate,
Faculty of Law University of Rijeka*

THE HISTORY OF THE LAWYER PROFESSION IN CROATIA AND THE CONTRACT OF THE LAWYER'S SERVICES IN THE CONTEMPORARY LAW

Summary

The first part of this paper deals with the historical development of the lawyer's profession in Croatia. The paper also describes the regulation of the legal practice in the statutes of the medieval Dalmatian towns and in the towns of Northern Adriatic in Croatian coastal region (Hrvatsko primorje). The aim of the description of the historical development of legal practice is to point out that the historical regulations are accepted in the positive legal regulation in its basic idea. In second part, this paper discusses about the contract of lawyer's services. This is a specific contract that derives from the mandatum contract but also differs from it by its content that is focused on providing the legal assistance. The paper particularly discusses about the conclusion of the contract of lawyer's services, about the rights and obligations of the contract parties and about the termination of the contract.

Key words: *lawyer's profession, historical development, statutes, Croatia, contract, mandatum, lawyer's services.*